

Do výšok zdvíhajte krov, tesári

a

Seymour:

úvod

J. D. Salinger

Raise High the Roofbeam, Carpenters
and Seymour – An Introduction

Copyright © 1955, 1959 by J. D. Salinger
Copyright renewed 1983, 1987 by J. D. Salinger

Translation © Jozef Kot, 2001

Design & Layout © Palo Bálik, 2014

Slovak edition © Artforum, 2014

DO VÝŠOK ZDVÍHAJTE
KROV, TESÁRI

a

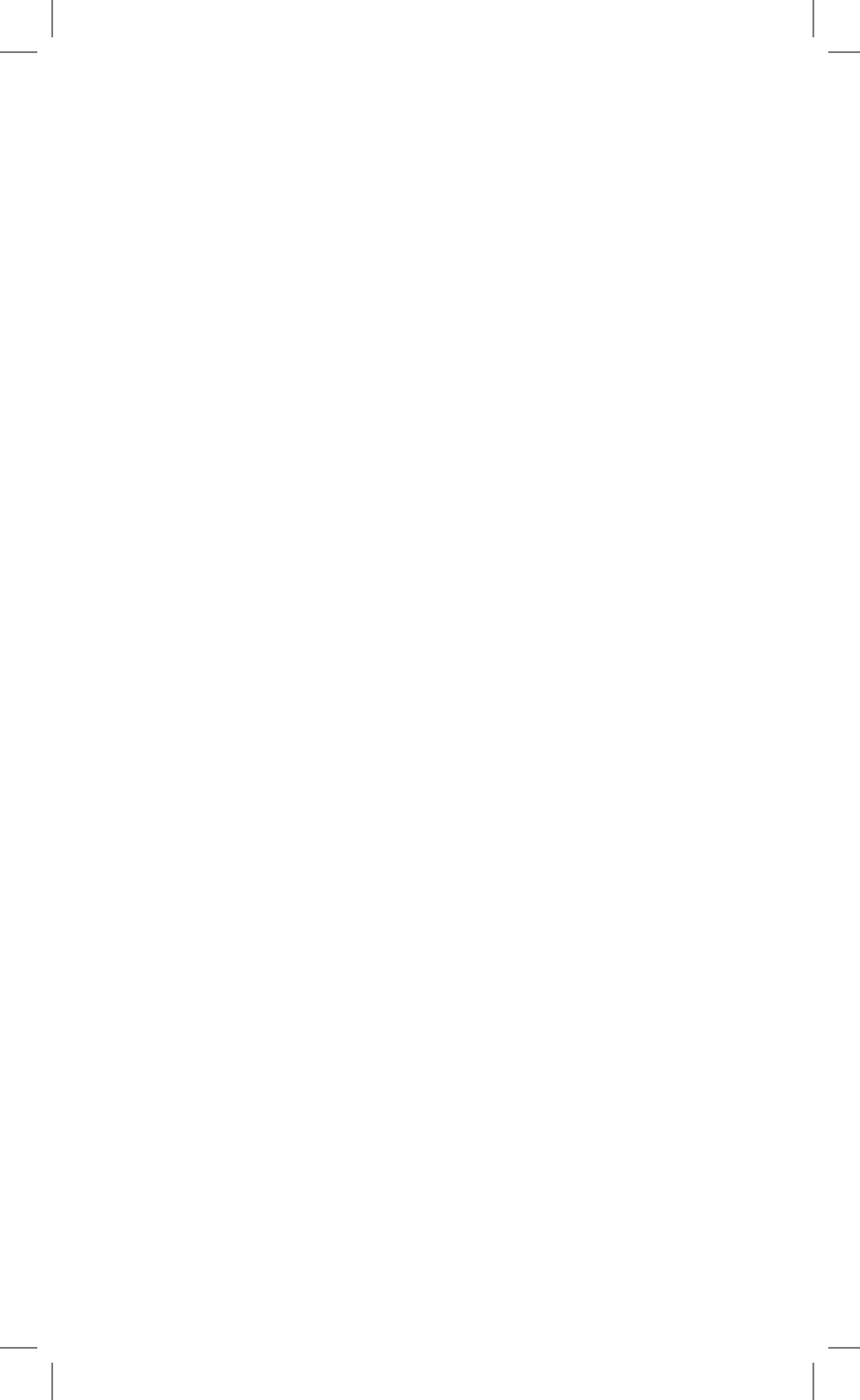
SEYMOUR:
ÚVOD

J. D. Salinger

Artforum

*Ak sa na tomto svete ešte nájde neprofesionálny čitateľ –
človek, ktorý jednoducho číta knihy – rád by som ho s prejavom
nevýslovnej priazne a vďačnosti poprosil, aby venovanie tejto
knihy rozdelil na štvoro a podelil sa oň s mojou manželkou
a deťmi.*

DO VÝŠOK ZDVÍHAJTE
KROV, TESÁRI

RAZ V NOCI asi pred dvadsiatimi rokmi, keď našu početnú rodinu zachvátil zápal príušnic, najmladšiu sestru Franny aj s postieľkou presťahovali do údajne sterilnej izby, o ktorú som sa delil s najstarším bratom Seymourom. Mal som vtedy pätnásť rokov, Seymour sedemnášť. V noci okolo druhej ma prebudil plač našej novej spolubývajúcej. Ležal som v nehybnej neurčitej polohe a počúval vresk, kým som nezačul, vlastne nezacítil, ako sa Seymour na susednej posteli pomrivil. Na nočnom stolíku medzi posteľami sme mávali pre prípad uloženie baterku, no pokiaľ mi pamäť siaha, nikdy žiaden výnimočný prípad nenastal. Seymour baterku rozsvietil a vyliezol z postele. „Mama spomínala, že fľašu položila na sporák,“ ozval som sa. „Dal som jej piť len pred chvíľou,“ odvetil Seymour. „Nie je hladná.“ Pobral sa ku knižnici a pomaly prechádzal svetelným kužeľom po chrbtoch kníh. Na posteli som sa posadil. „Čo chceš urobiť?“ spýtal som sa. „Možno jej čosi prečítam,“ povedal Seymour a vzal z poličky knihu. „Preboha, veď má iba desať mesiacov,“ namietol som. „Viem,“ odvetil Seymour. „Ale uši už má. Deti v tomto veku už počujú.“

Tú noc Seymour pri svetle baterky prečítal Franny jeden zo svojich obľúbených príbehov – taoistické podobnenstvo. Franny sa dodnes zaprisaháva, že si pamätá na každé slovo Seymourovho príbehu.

Čínsky veľkovojevoda Mu, vládca Čchinu povedal Pcho Loovi:
„Pribúdajú ti roky. Nemáš v rodine niekoho, kto by zastal tvoju robotu a poslužil mi pri výbere koní?“ Pcho Lo odvetil: „Dobry

kôň sa vyberá podľa telesnej konštrukcie a vonkajšieho vzhľadu. Ale vynikajúci tátoš – ktorý kopytami nevíri prach a po ktorom neostávajú stopy – sa postrehne oveľa ťažšie, lebo je nepostihnuteľný a nezachytiteľný ako vzduch. Schopnosti mojich synov nie sú až na takej úrovni. Keď zazrú dobrého koňa, upozornia naňho, ale vynikajúceho neobjavia. Mám však priateľa – volá sa T'iou-fang Kao a obchoduje s olejom a zeleninou – ktorý v schopnostiach spoznať hodnotu koňa za mnou vôbec nezaostáva. Ak dovolíte, privediem ho za vami.“

Vládca Mu sa s obchodníkom stretol a poveril ho úlohou vyhľadať prekrásneho tátoša. O tri mesiace obchodník vládcovi oznámil, že takého koňa našiel. „Teraz sa nachádza v Šačchiou,“ dodal. „A čo je to za koňa?“ vyzvedal sa vládca. „Sivohnedá koňka,“ zaznela odpoveď. Vládca dal po zvieru poslať, ale ukázalo sa, že obchodník mu vyhlíadol uhľovočierneho žrebca. Vládca sa to zneľúbilo a poslal po Pcho Loa. „Požiadal som tvojho priateľa, aby mi našiel tátoša, ale všetko poriadne poplietol,“ povedal. „Ešte ani farbu a pohlavie zvieratka nerozozná. Doparoma, vyzná sa ten človek vôbec v koňoch?“ Pcho Lo si s uspokojením vydýchol. „Naozaj sa dostal už tak ďaleko?“ zvolal. „V tom prípade je hoden desaťtisíckrát viac ako ja. Nesiaham mu ani po členky. Kao si totiž všíma duchovnú stránku. Záleží mu na podstate, a zabúda na podružnosti, sústreďuje sa na vnútornú kvalitu zvieratka, a nevníma jeho vonkajšiu podobu. Vidí to, čo vidieť chce, a nie to, čo vidieť nechce. Na veciach si všíma to, čo by si mal všímať, a zanedbáva to, čo si netreba všímať. Kao je taký prenikavý znalec koní, že by si zaslúžil posudzovať viac ako len kone.“

Keď koňa privedli, ukázalo sa, že Kao naozaj vybral vynikajúceho tátoša.

Zreprodukoval som tento príbeh nielen preto, že ho odporúčam rodičom alebo starším súrodcom ako vhodnú rozprávku na utíšenie desaťmesačného dieťaťa, ale z celkom iných príčin. Teraz vám však rozpoviem udalosti jedného

svadobného dňa z roku 1942. Podľa môjho názoru je tento morbidný príbeh so začiatkom a koncom samostaným celkom. No keďže vychádzam zo skutočného zážitku, patrí sa vari dodať, že dnes, v roku 1955, ženích už nie je medzi živými. V roku 1948, keď trávil s manželkou dovolenku na Floride, spáchal samovraždu... Rád by som v tejto súvislosti pripomenul jednu skutočnosť. Ide mi skôr o to, že odkedy ženích natrvalo odišiel zo scény, som nenašiel nikoho iného, koho by som namiesto neho poslal hľadať kone.

Koncom mája roku 1942 sa sedemčlenné potomstvo bývalých kabaretných umelcov Lesa a Bessie (rodenej Gallagherovej) Glassovcov z divadelnej skupiny Pantages – doslova ako vrabce rozpáchlo na všetky strany Spojených štátov. Napríklad ja, druhý najstarší syn, som so zápalom pohrudnice ležal v posádkovej nemocnici vo Fort Benningu v štáte Georgia – chorobu som si ako suvenírom odniesol z trinásťtýždňového základného pechotného výcviku. Dvojčatá Walt a Waker sa rozdelili rok predtým. Waker sa ocitol v Marylande v tábore pre chlapcov, čo z presvedčenia odmietajú nastúpiť do služby v ozbrojených silách, a Walt buď už bol s delostreleckou jednotkou niekde v Tichomorí, alebo sa tam práve presúval. (Nikdy sme si neboli celkom istí, kde sa v určenom čase Walt nachádza. Listy písal nerád a len veľmi málo informácií sme dostali aj o jeho smrti. Zahynul koncom jesene v roku 1945 v Japonsku pri nevysvetliteľne absurdnej vojenskej nehode.) Najstaršia sestra Boo Boo, ktorá sa narodila medzi dvojičkami a mnou, slúžila ako podporučíčka v dobrovoľnom ženskom zbore vojenského námorníctva, umiestnenom na námornej základni v Brooklyne. Celú jar a leto bývala v malom newyorskom byte, ktorého sme sa so Seymourom po nástupe do vojenskej služby fakticky vzdali. Dvaja najmladší členovia rodiny, Zooley (chlapec) a Franny (dievča), bývali ešte s rodičmi v Los Angeles, kde otec zháňal talenty pre filmové štúdiá. Zooley mal trinásť rokov, Franny osem. Obaja každý týždeň

vystupovali v detskom rozhlasovom kvízovom programe, ktorý sa s typicky štipľavou americkou iróniou nazýval *Múdra hlavička*. Radšej prezradím, že v tom alebo onom čase som v ňom účinkoval aj ja – v programe *Múdra hlavička* sa postupne v úlohe „hostí“ vystriedali všetky glassovské deti. Spolu so Seymourom sme sa v ňom objavili ako prví už v roku 1927, keď mal desať rokov a ja osem, keď sa ešte „vysielalo“ z kongresovej sály starého hotela Murray Hill. Všetci siedmi, počínajúc Seymourom a končiac Franny, sme v relácii vystupovali pod pseudonymom. Bolo to dosť nezvyčajné, lebo sme boli deti komediantov, ktorí zvyčajne proti publicite nič nemajú, ale mama si v ktoromsi časopise prečítala článok o tom, aké nepríjemné dôsledky sa prejavujú na deťoch „vystupujúcich na verejnosti“, a od svojho odmietavého postoja už neustúpila. (Momentálne vôbec nie je vhodné zamýšľať sa nad tým, či sa väčšina, alebo všetky deti „vystupujúce na verejnosti“ vyčleňujú zo spoločnosti a vyvolávajú ľútosť, alebo ich okolie bez štipky sentimentality likviduje ako narušiteľov konvencií. No nemôžem zatajiť, že honoráre z programu *Múdra hlavička* zaplatili šiestim z nás vysokoškolské vzdelanie a práve platia univerzitu siedmej.)

Najstarší brat Seymour, ktorému sa tu chcem venovať takmer výlučne, bol v roku 1942 poddôstojníkom skupiny vojsk, ktorá sa ešte vtedy nazývala leteckým zborom. Odvelili ho na základňu bombardérov B-17 v Kalifornii, kde pôsobil – aspoň *dúfam* – ako pisár. Stojí za zmienku, že bol v rodine najmenej plodným pisateľom listov. Za celý život som ich od neho nedostal hádam ani päť.

Ráno 22. alebo 23. mája (členovia našej rodiny listy nikdy nedatovali) mi k nohám posteľe v posádkovej nemocnici na základni Fort Benning niekto položil list od sestry Boo Boo. Mal som vtedy bránicu prelepenú náplastou (táto liečebná metóda sa používala v prípade pacientov so zápalom pľúc a mala zabezpečiť, aby sa chorý od kašľa neroztrhol). Keď sa

moje utrpenie konečne skončilo, prečítal som si sestrin list. Dosiaľ ho opatrujem a uvádzam ho tu doslovne:

MILÝ BUDDY,

musím sa napochytro zbalit', a preto Ti píšem iba niekoľko krátkych, ale *obsažných* riadkov. Admirál Pozadkupľaská sa rozhodol z dôvodov vojnového úsilia odletieť do nejakej tram-tárie, a zmyslel si, že ma za slušné správanie vezme so sebou ako sekretárku. Som z toho úplne vytočená. Okrem rozlúčky so Seymourom to znamená bývanie v plechových barakoch na mrazivých leteckých základniach, pubertálne návrhy spolubojovníkov a odporné papierové vrecúška, do ktorých sa vyvraciaš v lietadle. No predovšetkým by som Ti rada oznámila, že Seymour sa žení – áno, *žení*, a preto Ťa prosím o chvíľu pozornosti. Nemôžem tam prísť. Môj pobyt môže trvať šesť týždňov, alebo celé dva mesiace. Už som sa zoznámila s jeho dievčaťom. Podľa mojej mienky je to nula, ale vyzerá fantasticky. Fakticky ani *neviem*, či naozaj je taká nulová. Keď sme sa vtedy stretli, ledva povedala dve-tri slová. Iba sedela, usmievala sa a fajčila, takže nebolo by celkom fér, keby som ju hneď takto hodnotila. O Seymourovom lúbostnom vzťahu neviem vôbec nič – predpokladám, že sa s ňou zoznámil, keď ho vlani v zime prevelili do Monmouthu. Pani mamička je niečo non plus ultra – je taká všadebolka a dvakrát do týždňa navštevuje akéhosi jungovského psychiatra (v ten večer, keď som sa zoznámila s jej dcérou, sa ma až dvakrát spytovala, či som niekedy bola na psychoanalýze). Vraj by privítala, keby Seymour dokázal s ľuďmi viac *komunikovať*. Jedným dychom dodala, že ho má rada, ibaže a tak ďalej a tak ďalej, a že ho kedysi – celé roky, čo bol v rádiu – zbožne počúvala. Viac neviem, ale Ty na tú svadbu ísť *musíš*. Ak to neurobiš, nikdy Ti to neodpustím. Myslím to vážne. Mama a ocko sa sem z Kalifornie dostať nemôžu. Navyše, Franny má osýpky. Mimochodom, nepočul si ju náhodou minulý týždeň? Zoširoka opisovala, ako raz, mala vtedy štyri roky, ostala sama doma

a v byte lietala. Ten nový moderátor je horší ako Grant, ak ich vôbec možno porovnávať, ba ešte horší ako kedysi Sullivan. Poznamenal, že o lietaní sa jej určite iba *snívalo*. Naša sestrička trvala na svojom ako anjeli. Tvrdila, že určite lietala, lebo keď zosadla na zem, mala prsty od prachu zo žiaroviek. Rada by som sa s ňou stretla. Určite aj Ty. V nijakom prípade na svadbe *nesmieš* chýbať. Ak to bude nevyhnutné, zdúchni načierno, ale, prosím Ťa, choď tam. Je to štvrtého júna o tretej. Bude to *veľmi* nekonvenčný *civilný* obrad v dome nevestinej starej matky na 63. ulici. Zosobášit ich má akýsi sudca. Nevie číslo domu, ale stojí presne o dve čísla ďalej od domu, kde kedysi v prepychu žila nezabudnuteľná dvojica Carl a Amy. Pošlem Waltovi telegram, ale ten už je určite odoslaný niekde preč. *Prosím Ťa*, choď tam, Buddy. Seymour je vypasený ako kocúr a tvári sa tak extaticky, že sa s ním nedá ani rozprávať. Možno sa to skončí celkom dobre, ale rok 1942 neznášam. Do konca života ho z principiálnych dôvodov budem nenávidieť. Srdečne Ťa pozdravujem a dovidenia do môjho návratu.

BOO BOO

Niekoľko dní po tom, čo list prišiel, ma z nemocnice prepustili a zverili ma takpovediac do starostlivosti takmer trojmetrovej náplasti, ktorú mi obkrútili okolo rebier. Potom som sa celý týždeň *veľmi* úporne usiloval získať priepustku na svadbu. Napokon sa mi to podarilo vďaka tomu, že som sa votrel do priazne veliteľa útvaru, ktorý bol podľa vlastného priznania knihomoľ a jeho zbožňovaným autorom bol zhodou okolností aj môj obľúbenec – L. Manning Vines. Alebo Hinds. Napriek našej duchovnej spriaznenosti som od neho vyhandloval iba priepustku na tri dni, čo mi prinajlepšom umožňovalo absolvovať cestu vlakom do New Yorku, získať na obrad, niekde zhltnúť večeru a potom sa upachtene vrátiť do Georgie.

V roku 1942 boli bežné železničné vozne, ako si spomínam, klimatizované iba na papieri, často ich prečesávala vojenská

polícia a páchlo v nich po pomarančovom džúse, mlieku a ražnej whisky. Celú noc som kašlal a čítal komiksový časopis *Ace*, ktorý mi nejaký dobrák láskavo požičal. Keď vlak konečne dorazil do New Yorku – bolo to v deň svadby popoludní desať minút po druhej – mal som takmer vykašlané pľúca, bol som utáhaný ako kôň, potil som sa v pokrčených nohaviaciach a pod náplastou ma neznesiteľne svrbela pokožka. V New Yorku vládla neopísateľná horúčava. Nemal som čas ani zísť do svojho bytu, a preto som batožinu, ťaživo pôsobiaci malý celtový vak na zips, vložil do jednej z kovových skriniek na Penn Station. Mojim útrapám akoby nebolo konca, lebo keď som behal po štvrti s obchodmi s oblečením Garment Center a hľadal voľný taxík, istý spojársky podporučík, ktorého som si zrejme pri prechádzaní Siedmou avenue nevšimol a nezasalutoval mu, vytiahol plniace pero a za značného záujmu okoloidúcich civilov si zapísal moje meno, služobné číslo a adresu.

Keď som konečne nastúpil do taxíka, už ma ledva nohy niesli. Povedal som vodičovi, aby ma odviezol aspoň k starému domu, kde kedysi bývala populárna dvojica Carl a Amy. Len čo sme sa však priblížili k bloku, bolo zrazu všetko veľmi jednoduché. Stačilo totiž sledovať ostatných svadobných hostí. Chodník pred bránou prekrývala plátenná markíza. O chvíľu som už vstupoval do veličizného starého domu, kde ma privítala veľmi pekná žena s vlasmi farby levandule. Spýtala sa ma, či som priateľ nevesty alebo ženícha. Odvetil som, že ženícha. „Aha!“ zvolala, „snažíme sa hostí nejako potriediť.“ Až neprímerane hlučne sa zasmiala a zaviedla ma k jedinej skladacej stoličke, ktorá bola vo veľkej zaplnenej miestnosti ešte voľná. Po trinástich rokoch si už veľmi nespomínam, ako to tam vyzeralo. Okrem toho, že miestnosť bola nabitá do posledného miesta a bolo v nej horúco ako v peci, sa mi v pamäti vybavujú iba dva detaily: takmer priamo za chrbtom mi hučal organ, a keď som si sadal, obrátila sa ku mne žena z vedľajšej stoličky vpravo a nadšeným hlasom pošepla: „Som Helen Silsburnová!“